

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY CHOJNA
NA LATA 2012-2015**

OPRACOWAŁA:

mgr Agnieszka Dębska

2 0 1 1

SPIS TREŚCI

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)
 - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
 - 5.2.1. Zarys historii
 - 5.2.2. Typy i rodzaje zabytków występujące na terenie miasta i gminy
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
 - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń
7. Założenia programowe
 - 7.1. Cele i priorytety programu opieki nad zabytkami, ich kierunki działań i omówienie zadań
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Aneks 1. Rejestr zabytków nieruchomych – wykaz

Aneks 2. Rejestr zabytków ruchomych – wykaz

Aneks 3. Rejestr stanowisk archeologicznych – wykaz

Aneks 4. Gminna ewidencja zabytków – wykaz

Załączniki

Załącznik nr 1

Przykładowe priorytety, kierunki działań i zadania

Załącznik nr 2

Uchwała Nr XXXI/285/2009 Rady Miejskiej w Chojnie z dnia 29 maja 2009 roku w sprawie zmiany uchwały określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Woj. Zacho. z 2009, Nr 63, poz. 1695)

Uchwała Nr XV/143/2008 Rady Miejskiej w Chojnie z dnia 22 kwietnia 2008 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Woj. Zacho. z 2008, Nr 54, poz. 1185)

Załącznik nr 3

Wniosek do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o udzielenie dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami” przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym w województwie zachodniopomorskim

Załącznik nr 4

Uchwała Nr XXXIV/402/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 22 grudnia 2009 roku w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. U. Woj. Zacho. z 2010, Nr 54, poz. 169)

1 . W S T Ę P

Gmina Chojna położona jest w południowo-zachodniej części powiatu gryfińskiego i województwa zachodniopomorskiego. Od południa sąsiaduje z gminami: Cedynia, Moryń, Mieszkowice, od wschodu – Trzcieńsko Zdrój, od północy – Widuchowa i Banie. Od zachodu gminę Chojna zamyka rzeka Odra, gdzie przebiega granica Polski. Jest to atrakcyjny obszar przyrodniczo-kulturowy, zlokalizowany na Pojezierzu Myśliborskim, nad rzeką Rurycą, która jest prawym dopływem Odry. Występuje tu koncentracja obszarów chronionych o znaczeniu ponadregionalnym: Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry i Cedyński Park Krajobrazowy, który wraz z otuliną obejmuje prawie całą powierzchnię gminy Chojna (z wyłączeniem niewielkiego obszaru stanowiącego północno-wschodnią część gminy).

Chojna, w średniowieczu najbogatsze miasto Nowej Marchii, szczyci się najokazalszymi w regionie przykładami architektury gotyckiej. Kościół mariacki, poaugustiański zespół klasztorny, miejskie mury obronne, ratusz – należą do najcenniejszych i najbardziej charakterystycznych zabytków na Pomorzu Zachodnim i w Polsce.

W skład gminy wchodzi dwadzieścia trzy sołectwa: Białęgi, Brwice, Czartoryja, Garnowo, Godków, Godków Osiedle, Grabowo, Graniczna, Grzybno, Jelenin, Kamienny Jaz, Krajnik Dolny, Krajnik Górny, Krzymów, Lisie Pole, Łaziszcze, Mętno, Narost, Nawodna, Rurka, Stoki, Strzelczyn, Zatoń Dolna oraz miasto Chojna.

Zachowane układy ruralistyczne – o metryce średniowiecznej – są przestrzennie zróżnicowane i rozbudowane o założenia rezydencjonalno-parkowo-folwarczne: Barn-kowo, Białęgi, Brwice, Czartoryja, Godków, Grabowo, Grzybno, Jelenin, Kamienny Jaz, Krajnik Górny, Krzymów, Lisie Pole, Mętno, Narost, Nawodna, Rurka, Stoki, Strzelczyn, Zatoń Dolna. Interesującym przykładem nowożytnych rozwiązań przestrzenno-

architektonicznych jest modernistyczna kolonia mieszkalna dla pracowników kolei w Godkowie-Osiedlu. W krajobrazie wiejskim zachował się liczny zespół wczesnogotyckich i gotyckich kościołów granitowych: Barnkowo (XIV-XV wiek) Białęgi (przełom XIII i XIV wieku), Brwice (XIII wiek), Garnowo (przełom XIII i XIV wieku), Godków (druga połowa XIII wieku), Grzybno (XIII wiek), Jelenin (przełom XIII i XIV wieku), Kamienny Jaz (XIV wiek), Krajnik Górny (przełom XV i XVI wieku), Krzymów (druga połowa XIII wieku), Lisie Pole (przełom XIII i XIV wieku), Mętno (przełom XIII i XIV wieku), Mętno Małe (przełom XV i XVI wieku), Narost (druga połowa XIII wieku), Nawodna (przełom XIV i XV wieku), Rurka(połowa XIII wieku).

Zasadniczym kontekstem opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami” jest uznanie zasobów dziedzictwa kulturowego za główny czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości lokalnej. Zasoby te określają i wyznaczają wieloaspektowe uwarunkowania rozwoju gminy, upowszechniania kultury oraz atrakcyjności turystycznej. W działaniach samorządu lokalnego, podobnie jak w polityce państwa, istotne jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz powiązanie ochrony zabytków z ochroną środowiska przyrodniczego. Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami powinien odbywać się przy udziale samorządu, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców i wspólnot lokalnych.

Przedmiot ochrony zabytków i opieki nad nimi określony został przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 1, przez **zabytek należy rozumieć nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową**. Natomiast według definicji ustawowej **krajobraz kulturowy to**

przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, która zawiera wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Należy podkreślić, iż zabytkiem jest każdy z elementów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego, który posiada wyżej wymienione cechy, niezależnie od tego czy ustanowiono dla niego formę ochrony.

Środowisko kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym świadectwem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, jego przejawy kulturowe są równie istotne jak aspekty ekonomiczne. Z tego względu podstawową zasadą działania samorządu gminnego powinno być dążenie do wzajemnego uzupełniania się ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju. Trudno byłoby mówić o rozwoju gminy bez opierania się na jej zasobach i walorach krajobrazu kulturowego, dlatego ich wykorzystanie powinno stanowić jeden z priorytetów polityki Gminy Chojna. Podstawowym zagrożeniem dla zabytków jest ich niedostosowanie do współczesnych standardów życia i wzorców technicznych. Brak jest ekonomicznego oraz funkcjonalnego uzasadnienia do eksploatacji wielu obiektów gospodarczych i produkcyjnych, użycie nowoczesnych materiałów i detali budowlanych, które dewaloryzują skromne i jednorodne kompozycje historycznej zabudowy oraz mogą prowadzić do pogorszenia stanu technicznego obiektów. W znacznym stopniu zagrożone są zespoły zabytkowej zieleni. Na obszarze gminy Chojna większość z zachowanych parków pałacowych oraz dworskich są zaniedbane i pozostawione własnemu losowi, zatraciły pierwotny charakter mający tworzyć w naturalnym krajobrazie tło i oparcie

przestrzenne dla zespołów rezydencjonalno-folwarcznych. Podobnie dawne cmentarze – tylko nieliczne z nich posiadają fragmentarycznie zachowane ogrodzenia, a obsadzenia wzdłuż ich granic, z powodu braku jakiegokolwiek pielęgnacji rozrosły się i rzadko pozostają czytelne. Nieliczne kaplice pogrzebowe oraz krzyże, nagrobki i mogiły czy dość powszechnie występujące pomniki ofiar I wojny światowej są zdewastowane, rozgrabione, a czytelność układu kompozycyjnego całości praktycznie nie istnieje. Miejsca te nie są również w żaden sposób opisane, drogi do nich prowadzące są zarośnięte, nieczytelne w terenie lub zgoła niedostępne publicznie.

Zasób wartości kulturowych, znajdujących się na terenie gminy Chojna, powinien być przedmiotem szczególnej troski zarówno mieszkańców, jak i władz samorządowych, jako ważny cel publiczny. Biorąc pod uwagę dotychczasowe dokonania, należy kontynuować działania dążące do ich ochrony w formie biernej – w prawie miejscowym i czynnej, np. poprzez finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach pozostających we władaniu samorządu i udzielaniu dotacji dla pozostałych właścicieli obiektów zabytkowych. Dla zapewnienia skuteczności działań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami konieczne jest przyjęcie następujących priorytetów:

- Opieka nad zasobami dziedzictwa kulturowego Chojny.
- Budowa bazy informacji i zarządzania zabytkami miasta i gminy Chojna.
- Budowa tożsamości poprzez ochronę dóbr kultury, edukację regionalną i turystykę.
- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Kształtowanie obszarów zabytkowych i krajobrazu kulturowego.

Podczas realizacji zadań „Gminnego Programu” należy pamiętać, że

ochrona dziedzictwa kulturowego i opieka nad nim jest ważnym interesem publicznym i stanowi stały element zrównoważonego rozwoju. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego służy utrzymaniu tożsamości Polski, jej regionów oraz tzw. „małych ojczyzn”. Wobec tego należy dążyć do utrzymania i eksponowania jego wartości, obejmując kompleksowo zagadnienia zarówno ochrony dziedzictwa kulturowego jak i środowiska przyrodniczego, a także odbudowy krajobrazów, które ucierpiały wskutek rozwoju ułomnej industrializacji i urbanizacji oraz bezkrytycznego tworzenia „nowych wartości” czy bezrefleksyjnego naśladownictwa wzorców obcych kulturowo. Niezbędne jest po-zyskanie społecznej akceptacji zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz wypracowanie zasad łagodzenia ewentualnych konfliktów pomiędzy interesami obywateli zamieszkujących i działających na określonym terenie a zasadami i potrzebami ochrony dziedzictwa.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na podstawie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.) sporządzenie programu opieki nad zabytkami – istotnego instrumentu ochrony zabytków – należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego. Zasadnicze cele programu opieki nad zabytkami, które określa w/w ustawa to:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, w planach rozwoju regionalnego i lokalnego;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Samorządowe programy opieki nad zabytkami winny być postrzegane jako instrument polityki lokalnej. Ich uchwalenie, poprzedzone wyrażeniem opinii przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, ma przy tym charakter obligatoryjny. Nie mają one jednak statusu aktów prawa miejscowego – nie mogą stanowić samodzielnej podstawy rozstrzygnięć władczych względem jednostek spoza aparatu administracji publicznej.

Przy tworzeniu „Gminnego Programu” wykorzystano z metody oraz instrukcji Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie (obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa) zawartych w opracowaniu p.t. **„Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny”** („Kurier Konserwatorski”, 2009, nr 3 i na stronie internetowej www.nid.pl).

Opracowujący w/w poradnik zespół ekspertów wyraził pogląd, iż: *„(...) Program opieki nad zabytkami powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania powinny być skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Jednocześnie mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności regionów, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym (...)”*.

Przyjęta metoda opracowania gminnych programów opieki nad zabytkami, zgodnie z zaleceniami ekspertów, powinna obejmować następujące etapy postępowania:

1. Faza rozpoznawcza – zebranie i analiza istniejących materiałów o charakterze strategicznym i planistycznym oraz rozpoznanie zasobu dziedzictwa kulturowego gminy.
2. Faza analiz i wniosków – analiza stanu zasobu zabytkowego gminy.
3. Faza programowania – określenie priorytetów, kierunków działań i

zadań wraz z odpowiednim ku temu instrumentarium (w tym finansowym).

„Gminny Program” stanowi całościową i wieloletnią strategię ochrony zabytków, położonych w granicach administracyjnych gminy Chojna. Program opieki nad zabytkami – już z samej ustawowej definicji – jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji, przy czym program opracowywany po raz pierwszy, na pierwsze cztery lata, wydaje się kluczowy dla dalszych programów w tym zakresie, opierając się na szerokim rozpoznaniu złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki, będące istotnym punktem odniesienia dla programów konstruowanych na następne, kilkuletnie okresy.

„Gminny Program” – po zaopiniowaniu przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – winien zostać przedstawiony Radzie Miejskiej w Chojnie, w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania. Z realizacji zadań „Gminnego Programu” co dwa lata Burmistrz zobowiązany jest do sporządzenia sprawozdań i przedstawienia ich Radzie Miejskiej oraz przekazywania ich do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

W preambule Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej podkreśla się istnienie po stronie narodu polskiego (tzn. wszystkich obywateli Rzeczypospolitej) obowiązku przekazania przyszłym pokoleniom wszystkiego, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku. Art. 5 stanowi, że Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. W myśl art. 6 Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (ust. 1), oraz udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym (ust. 2).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001, Nr 142, poz. 1591 ze zm.) do zadań własnych gminy należy zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w szczególności dotyczących sfery kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W tym przypadku dla gminy instrumentami realizacji interesu publicznego są m.in. uchwalanie dokumentów strategicznych i programowych, w tym sporządzanie i uchwalanie planów zagospodarowania przestrzennego. Ponadto utrzymywanie jednostek specjalistycznych w zakresie muzealnictwa oraz działania właścicielskie wobec zabytków stanowiących własność gminy i jej jednostek.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.) znacznie rozszerzyła kompetencje samorządów, dając im różnorodne możliwości działań w sferze ochrony zabytków. Weryfikacja tych działań należy do administracji rządowej, tzn. wojewody, w imieniu którego zadania i kompetencje wykonuje

wojewódzki konserwator zabytków. Obowiązujące przepisy prawa, obok wpisu do rejestru zabytków dokonywanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i uznania zabytku za pomnik historii przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polski, właśnie samorządom gminnym umożliwiły wyznaczenie dwóch dodatkowych form ochrony zabytków, czyli określenie formy ochrony poprzez zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz utworzenie parku kulturowego. Wzmiankowana ustawa nakłada na organy samorządowe obowiązek zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury. Art. 4 tejże ustawy stwierdza, że: *„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:*

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.”*

Art. 5 określa w sposób otwarty kwestię opieki nad zabytkami: *„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:*

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*

- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury."

Art. 6 ust. 1 i 2 klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku: „1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobowości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej,

-
- charakterystyczny-mi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz. U. z 1997, Nr 85, poz. 539; z 1998, Nr 106, poz. 668; z 2001, Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002, Nr 113, poz. 984),*
- f) instrumentami muzycznymi,*
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) cmentarzyskami,*
- c) kurhanami,*
- d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*
- 2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej."*

Kwestie ochrony zabytków regulują ponadto następujące akty prawne:

- ustawy, m.in.:

- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2010, Nr 130, poz. 871);
- Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U.

z 2010, Nr 75, poz. 474);

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000, Nr 46, poz. 543 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2010, Nr 243, poz. 1623 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003, Nr 80, poz. 717 ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009, Nr 151 poz. 1220 ze zm.).

- rozporządzenia, m.in.:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. z 2011, Nr 165, poz. 987);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011, Nr 113, poz. 661);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 roku w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011, Nr 89, poz. 510);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 roku w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011, Nr 50, poz. 256);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 roku w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2005, Nr 112, poz. 940), zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 11 stycznia 2006 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2006, Nr 12, poz. 73) i Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 lipca 2008 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2008, Nr 139, poz. 881);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 28 stycznia 2005 roku w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. z 2005, Nr 24, poz. 200);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004, Nr 212, poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 roku w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2004, Nr 124, poz. 1302);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 19 kwietnia 2004 roku w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę (Dz. U. z 2004, Nr 84, poz. 798);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 roku w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004,

Nr 75, poz. 706);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 roku w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004, Nr 71, poz. 650);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 roku w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004, Nr 30, poz. 259).

- inne:

- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 roku (Dz. U. z 1957, Nr 46, poz. 212);
- Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobieganiu nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 roku (Dz. U. z 1974, Nr 20, poz. 106);
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. z 1976, Nr 32, poz. 190);
- Porozumienie o współpracy i pomocy wzajemnej w sprawie zatrzymywania i zwrotu dóbr kultury nielegalnie przewożonych przez granice państw, sporządzone w Płowdiw dnia 22 kwietnia 1986 roku (Dz. U. z 1988, Nr 38, poz. 296);
- Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 roku (Dz. U. z 1996, Nr 120, poz. 564);

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o ochronie określonych dóbr kultury, podpisana w Waszyngtonie dnia 11 maja 2004 roku (M. P. z 2010, Nr 71, poz. 902);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Organizacją Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) o utworzeniu funduszu powierniczego w celu ukończenia raportu oceniającego stan stanowiska archeologicznego Babilon, podpisana w Paryżu dnia 25 czerwca 2008 roku (M. P. z 2008, Nr 63, poz. 552).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Dokumenty, do których odwołuje się „Gminny Program” zgrupowano na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym (gminnym). Stanowią je różnego rodzaju strategie, studia i programy.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Wzmiankowana ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zobowiązuje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do opracowania, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, „**Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**”, który powinien być podstawowym instrumentem w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. W chwili obecnej trwają prace nad jego sformułowaniem. Na potrzeby „Gminnego Programu” odwołano się jedynie do opracowanego i zatwierdzonego w dniu 10 maja 2004 roku przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dokumentu p.t. „**Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**”, według których wzmiankowany krajowy program powinien zawierać:

- uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami: stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych;
- działania o charakterze systemowym:

- powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa,

- wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych;

- system finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej;
- dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania – ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych;
- kształcenie i edukacja: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników;
- współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

„Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju” została przyjęta w dniu 26 lipca 2001 roku i opublikowana w Monitorze Polskim z 2001 roku, Nr 26, poz. 432. Dokument ten określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Sformułowany motyw i cel generalny to historyczna konieczność i szansa dynamizacji rozwoju i osiągnięcia na tej drodze europejskich standardów życia społeczeństwa poprzez istotne zwiększenie konkurencyjności gospodarki narodowej w otwartym systemie światowym.

Jednym z celów strategicznych jest *ochrona dziedzictwa kulturowego, poprzez niekonfliktogenne wkomponowanie zagospodarowania kraju, regionów, miast i osiedli w przestrzeń historyczną, która kształtowałaby i utrwala tożsamość polskiej przestrzeni w systemie europejskim.*

Rada Ministrów w dniu 21 września 2004 roku przyjęła

„Narodową strategię rozwoju kultury na lata 2004-2013”

oraz **„Uzupełnienia narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004-2020”**.

Oba dokumenty zawierają strategiczne cele polityki państwa i uwarunkowania formalno-prawne w sferze ochrony zabytków. Ich elementem jest **Narodowy program kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013**. Jednym z czołowych założeń powyższego programu jest ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym, a celami strategicznymi jest ochrona i rewaloryzacja zabytków oraz intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

W **„Uzupełnienia narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004-2020”** – poza przesunięciem daty kierunkowej – wprowadzono programy operacyjne jako system realizacyjny Narodowej Strategii Rozwoju Kultury, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dla działań związanych z opieką nad zabytkami powołano Program Operacyjny **„DZIEDZICTWO KULTUROWE”** z następującymi priorytetami:

1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych.
2. Rozwój instytucji muzealnych.
3. Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju.
4. Ochrona zabytków archeologicznych.
5. Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego.
6. Ochrona zabytkowych cmentarzy.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

„Gminny Program” w swych założeniach jest zgodny z następującymi dokumentami:

„WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2008-2012”

Został przyjęty do realizacji przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XX/197/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 czerwca 2008 roku (Dz. U. Woj. Zach. z 2008, Nr 96, poz. 2092) i Uchwałą Nr XXII/253/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 23 września 2008 roku zmieniającą uchwałę w sprawie uchwalenia „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami 2008-2012” (Dz. U. Woj. Zach. z 2008, Nr 96, poz. 2093). Jest to jeden z instrumentów zarządzania rozwojem Województwa.

Powyższy dokument zawiera wytyczne i zalecenia do powiatowych oraz gminnych programów opieki nad zabytkami, ponieważ *„ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego jest obok ochrony środowiska naturalnego najważniejszym celem publicznym polityki przestrzennej gminy”*. Celami ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego na terenie gminy są:

Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego, w tym:

- układu i reliktyw osadnictwa prahistorycznego i średniowiecznego (stanowisk archeologicznych),
- średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych,

- niematerialnych wartości historycznych i społecznych.

Zachowanie i kształtowanie wartościowego środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania poprzez:

- ochronę prawno-konserwatorską zabytków archeologicznych,
- ochronę prawno-konserwatorską osadniczych układów przestrzennych,
- ochronę prawno-konserwatorską zabytków budownictwa, techniki i zieleni zabytkowej,
- ochronę prawno-administracyjną lokalnych form zagospodarowania terenu,
- prawne kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych,
- utrzymanie podstawowej funkcji terenu, determinujących fizjonomię krajobrazu poszczególnych miejscowości,
- zachowanie w formie naturalnej cieków, stawów i terenów bagiennych w granicach miejscowości,
- zachowanie krawędzi leśnych zamykających obszary otwarte jako otoczenia miejscowości,
- zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych, utrzymanie ich roli w krajobrazie,
- zahamowanie niekorzystnych procesów degradujących krajobraz, powstałych poprzez ugorowanie terenów rolnych, wycinanie zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, intensywne pozyskiwanie kruszyw, obudowy brzegów jezior obiektami turystycznymi, prowadzenie zrębów zupełnych w dolinach rzecznych, na zboczach dolin, zboczach mis jeziornych, atrakcyjnych przyrodniczo ścian lasów i w innych istotnych form fizjonomii krajobrazu,
- likwidowanie skutków oddziaływania (rekułtywacja) obiektów

- wymagających makroniwelacji i znacznych przekształceń topografii (wyrobiska kruszyw, farmy hodowlane, tereny stawów hodowlanych),
- utrzymanie zabudowy w granicach historycznych układów przestrzennych wsi, z kontynuacją zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu, wypełnienie ubytków tradycyjnej niwy siedliskowej,
 - przeciwdziałanie chaotycznej parcelacji terenu,
 - utrzymanie i nie ograniczanie ekspozycji: układów przestrzennych siedlisk, pomników i krzyży, urządzeń technicznych i komunikacyjnych,
 - utrzymanie i nie ograniczanie ekspozycji układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy i obsadzeń przydrożnych i śródpolnych,
 - utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg,
 - utrzymanie charakterystycznych przekrojów, nawierzchni i rodzaju obsadzeń istniejącego układu dróg,
 - zapobieganie powstawaniu ubytków w zabudowie i tworzenie warunków do ich ponownej zabudowy,
 - utrzymanie i eksponowanie zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, dachów, wielkości i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego,
 - kształtowanie walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjno-turystycznej i produkcyjnej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych, w zakresie określania formy architektonicznej i materiałów budowlanych,
 - przeciwdziałanie „zaśmiecaniu” krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (tymczasowych pawilonów usługowych, baraków, budek kempingowych, agresywnych form reklamy) i rozwiązaniami technicznymi (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych),

- dopuszczanie lokalizacji farm wiatraków energetycznych jedynie na obszarach krajobrazu cywilizacyjnego (w sąsiedztwie napowietrznych sieci wysokiego napięcia oraz podobnych) z wyłączeniem terenów o walorach kulturowych i krajobrazowych określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (aktualizacji),
- estetyzacja i humanizacja zabudowy i zagospodarowania terenu osiedli „PGR-owskich” i blokowych oraz współczesnej zabudowy techniczno-produkcyjnej,
- ochronę przed dewastacją zabytków archeologicznych – ustalanie ochrony w planach miejscowych,
- utrzymanie i eksponowanie grodzisk posiadających charakterystyczną formę krajobrazową,
- zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym zabytków oraz innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości,
- ochronę miejsc związanych ze sprawowaniem praktyk religijnych w miejscowościach, gdzie nie ma kościołów – krzyży i kapliczek przydrożnych, związanych między innymi z kultem maryjnym (maj, październik),
- opracowanie materiałów pomocniczych do nauczania i propagowania historii i tradycji regionu,
- umieszczanie na zabytkach znaków informacyjnych.

Ochrona winna być realizowana poprzez:

- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających, po weryfikacji, wskazane w studium granice stref ochrony konserwatorskiej i zawierające odpowiednie ustalenia dla działań w tych strefach,
- sporządzanie programów opieki nad zabytkami,

- podejmowanie uchwał określających zobowiązania właścicieli obiektów zabytkowych do opieki nad zabytkami zgodnie z gminnym programem opieki nad zabytkami,
- współpracę ze specjalistami kształtowania krajobrazu i zabytkoznawcami przy sporządzaniu strategii i programów rozwoju gminy oraz przy realizacji polityki przestrzennej określonej w studium,
- utrzymywanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym budynków i budowli zabytkowych stanowiących własność gminy,
- utrzymywanie i uzupełnianie obsadzeń alejowych dróg publicznych,
- porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii (w tym nieczynnych),
- oznaczenie i ochronę grodzisk stanowiących zabytki archeologiczne,
- udzielanie pomocy prawnej i materialnej w utrzymaniu i remontach zabytkowych obiektów publicznych i prywatnych,
- wspieranie i dokumentowanie powstawania nowych wartości kulturowych na terenie gminy.

**„SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU OPIEKI
NAD ZABYTKAMI NA LATA 2008-2012. PIERWSZY DWULETNI CYKL 2008-
2010”**

Zostało przyjęte przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr VI/56/11 z dnia 12 kwietnia 2011 roku. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie opracowało pierwszy raport z realizacji zadań Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami i dotyczy okresu od 1 stycznia 2008 do 13 czerwca 2010 roku. Oparty został przede wszystkim na informacjach pozyskanych od jednostek samorządu terytorialnego (powiaty i gminy) oraz jednostek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, a także w efekcie przeprowadzonych w terenie wizji lokalnych obiektów zabytkowych. Informacje z działań realizowanych w poszczególnych jednostkach pozyskano za pomocą ankiet

kierowanych do Urzędów Miast, Gmin i Powiatów. Ankiety zawierały pytania dotyczące zagadnień szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego na terytorium jednostki samorządowej, działań planistycznych, prawnych, administracyjnych, promocyjnych jak i praktycznych – finansowania, wspierania i inicjowania opieki nad zabytkami.

Należy podkreślić, że powyższe sprawozdanie jest pierwszym tego rodzaju dokumentem dla Województwa Zachodniopomorskiego, na dodatek nie mający analogii w pozostałych częściach Polski.

„PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO”

Plan ten został przyjęty w dniu 26 czerwca 2002 roku przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XXXII/334/02. W latach 2006 i 2007 podjęto uchwały o przystąpieniu do sporządzenia jego zmiany, zobowiązując Marszałka Województwa do przygotowania projektu zmiany Planu. W ramach prowadzonych prac nad przedmiotową zmianą została sporządzona koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (Uchwała XXXVIII/429/10 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 16 marca 2010 roku), na podstawie której został sporządzony projekt zmiany Planu i Prognoza oddziaływania na środowisko.

Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XLV/530/10 z dnia 19 października 2010 roku uchwalił zmianę Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (Dz. U. Woj. Zach. z 2010, Nr 136, poz. 2708). Powyższe działania miały na celu dostosowanie głównego dokumentu planistycznego województwa do nowych uwarunkowań prawnych, politycznych i społeczno-ekonomicznych, które zaistniały od momentu uchwalenia pierwszej edycji tego dokumentu w roku 2002 oraz realizują wnioski z okresowej oceny planu dokonanej przez

samorząd województwa w 2006 roku. Plan nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza uprawnień gmin w zakresie miejscowego planowania przestrzennego. Nie stanowi również podstawy prawnej wydawania decyzji administracyjnych.

Cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa sformułowane zostały w oparciu o istniejące uwarunkowania, z uwzględnieniem pożądanego kształtu przestrzeni regionalnej i rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w perspektywie obowiązywania planu. Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jest *zrównoważony rozwój przestrzenny województwa służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową, spójności wewnętrznej województwa, zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej*. Do jego realizacji służą wyznaczone cele szczegółowe, w tym ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu, w obrębie którego wskazano następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Ochrona i wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego

Ustalenia

1. Uwzględnienie wskazanych do utworzenia parków kulturowych (PK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego, m.in. **PK6 „Nawodna”, PK7 „Rurka”, PK8 „Zatoń Dolna” (gm. Chojna)**.
2. Utrzymanie zasad kompozycji przestrzenno-architektonicznej i jej różnorodności na terenach poszczególnych projektowanych parków kulturowych.
3. Ochrona elementów kulturowych: obiektów budowlanych, komponowanej zieleni, stanowisk archeologicznych oraz przyrodniczych tworzących specyfikę obszaru parków kulturowych.
4. Zakaz wprowadzania na terenach projektowanych parków kulturowych

elementów i form zagospodarowania degradujących krajobraz.

5. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obowiązku sporządzania planów miejscowych uwzględniających obiekty, założenia zabytkowe i stanowiska archeologiczne wraz z ich otoczeniem.

6. Uwzględnianie wytycznych wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego.

Zalecenia

1. Uwzględnienie wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego, w tym: **OKK4 „Cedyńsko-Moryński”** (w granicach gmin: Cedynia, **Chojna**, Moryń, Trzcieńsko-Zdrój) i **OKK5 „Chojeński-Pogranicza” (gm. Chojna)**.

2. Ochrona walorów wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych, w tym zachowanie ich charakterystycznych cech kulturowych i krajobrazowych w drodze łącznego stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków, krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

3. Utrzymanie i eksponowanie otwarć krajobrazowych, punktów widokowych, miejsc ekspozycji wartościowych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych.

4. Wykluczenie z lokalizacji inwestycji wielko kubaturowych, wielkoprzestrzennych, dominat wysokościowych obszarów zapewniających ekspozycję sylwetek historycznych jednostek osadniczych oraz dominant krajobrazowych.

5. Sporządzanie studiów krajobrazu kulturowego/ wpływu inwestycji wielkoprzestrzennych na krajobraz – wyprzedzająco w stosunku do zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

6. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego ochrony wskazanych i rekomendowanych do ustanowienia

pomników historii wraz z ich otoczeniem.

7. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego ochrony układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych i wskazanych do wpisania do rejestru zabytków wraz z obowiązkiem sporządzania dla nich planów miejscowych.

8. Rewaloryzacja i rewitalizacja zespołów parkowo-pałacowo-folwarcznych.

9. Rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych urbanistycznych i ruralistycznych.

10. Porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii z elementami sepulkralnymi i zielenią komponowaną.

11. Inwentaryzacja i waloryzacja zieleni przydrożnej, wprowadzenie zakazu wycinki alejowych obsadzeń drogowych lub obowiązku stosownych kompensacji.

12. Wyrowadzenie poza centra miast wpisanych i projektowanych do wpisu do rejestru zabytków historycznych układów ruchu tranzytowego, parkingów, sklepów wielkopowierzchniowych.

Projekty

1. Studia historyczno-krajobrazowe (identyfikacja, delimitacja specyficznych wartości krajobrazu, w tym krajobrazu otwartego z uwzględnieniem otwarć krajobrazowych, panoram miejscowości, punktów widokowych, miejsc ekspozycji cennych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych, naturalnych i kulturowych dominant terenu, granic krawędzi leśnych, topografii i „fizjonomii” układów przyrodniczych) dla wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych wraz z wytycznymi do polityki przestrzennej gmin, w tym w szczególności dla: **miasta Chojna – OKK5 „Chojeński-Pogranicza”**.

2. Programy rewitalizacji zabytków opuszczonych i niszczących z wykorzystaniem różnych środków finansowania, w tym funduszy UE.

3. Program modernizacji i wykorzystania zabytkowych budowli hydrotechnicznych.

4. Studium przebiegu dróg o szczególnych walorach krajobrazowych jako wytyczne do wskazań i budowy systemu turystycznych tras komunikacyjnych regionu.

5. Opracowanie i upowszechnianie regionalnych katalogów historycznej zabudowy i zagospodarowania terenu, wdrażanie ich do stosowania przez odpowiednie zapisy w prawie miejscowym.

Rekomendacje

1. 1. Ustanowienie 10 pomników historii (PH) lub – w przypadku braku takiej decyzji – utworzenie parków kulturowych: **PH10. zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem Mariackim i ratuszem w Chojnie.**

2. Objęcie ochroną 17 zespołów zabytkowych – układów urbanistycznych i ruralistycznych – przez wpisanie ich do rejestru zabytków (Rp).

3. Określenie zasad wspierania, w tym finansowego, zabiegów renowacyjnych zabytków, a także sporządzenie planu i harmonogramu priorytetowych działań remontowo-konserwatorskich.

4. Opracowanie zasad sprzedaży, dzierżawy i udostępniania zabytków w celu ich lepszej ochrony i monitorowania stanu.

5. Finansowe wspieranie i promowanie zagospodarowania zabytków na cele kulturalne, turystyczne i inne publiczne z funduszy prywatnych, krajowych, europejskich – budowa systemu dofinansowania i ulg motywujących inwestorów.

6. Rozszerzenie listy muzeów i zabytków budowlanych, w których wymagane jest stosowanie systemu sygnalizacji pożarowej (wszystkie kościoły z wyposażeniem, muzea, zamki, pałace).

7. Powołanie międzyresortowego zespołu na rzecz opracowania wytycznych ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo.

Kierunek 2. Ochrona dóbr kultury współczesnej

Ustalenia

1. Ustanowienie i ochrona dóbr kultury współczesnej przez wprowadzenie stosownych przepisów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, w planach miejscowych i innych aktach prawa miejscowego dla następujących obiektów, figurujących w katalogu obiektów (lista otwarta do rozszerzenia).

Zalecenia

Nie wprowadza się.

Rekomendacje

1. Stworzenie i wdrożenie systemu oznaczania dóbr kultury współczesnej objętych ochroną.
2. Opracowanie i wdrożenie trybu zbierania, weryfikowania i publikowania informacji nt. dóbr kultury współczesnej objętych i wskazywanych do objęcia ochroną wraz ze wskazaniem lub utworzeniem jednostki odpowiedzialnej za prowadzenie działań w tym zakresie.

Kierunek 3. Ochrona i kształtowanie ładu przestrzennego

Ustalenia

1. Konsekwentna realizacja ustaleń dokumentów planistycznych samorządów terytorialnych w celu kształtowania spójnego wizerunku miejscowości.

Zalecenia

1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów suburbiów z uwzględnieniem:
 - ograniczenia nieuzasadnionego rozprzestrzeniania się terenów mieszkalnych przez odpowiednie ustalenia granic aglomeracji ściekowych i niedopuszczenia do lokalizacji zabudowy poza ich granicami,
 - ograniczenie lokalizacji zabudowy mieszkalnej na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnych lub w odległości od publicznych placówek (oświaty,

zdrowia, usług itp.) przekraczającej standardy racjonalnej dostępności pieszej,

- powiązania rozwoju terenów zabudowy mieszkaniowej z programami rozwoju sieci transportu publicznego,
- kreowania wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych w powiązaniu z przystankami transportu publicznego,
- zapewnienia ciągłości i wysokiej jakości przestrzeni publicznych.

2. Rewitalizacja i uzupełnianie wielofunkcyjnej zabudowy śródmiejskiej.

3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, w tym powojkowych i poprzemysłowych.

4. Rozwój systemów zieleni miejskiej w wyniku łączenia istniejących terenów zielonych korytarzami ekologicznymi, z wyjątkiem zabytkowych centrów staromiejskich.

5. Ograniczanie terenów lokalizacji naziemnych parkingów w przestrzeniach publicznych, budowa parkingów podziemnych, wyprowadzenie sklepów wielkopowierzchniowych poza centra miast.

6. Ochrona sylwet miast i wsi ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji od strony wjazdów do miejscowości.

7. Zastosowanie wysokiej jakości materiałów konstrukcyjnych, wykończeniowych, nawierzchni tras komunikacyjnych, kształtujących przestrzeń publiczną.

8. Regulacja w dokumentach planistycznych zasad lokalizacji, gabarytów, wyglądu oraz zagęszczenia reklam.

9. Wykonanie studiów krajobrazowych dla planowanych lokalizacji inwestycji wielkokubaturowych, wielkoprzestrzennych, wielkopowierzchniowych, urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w celu określenia ich wpływu na krajobraz kulturowy i przyrodniczy.

Projekty

1. Stworzenie narzędzi monitoringu i zaangażowanie mieszkańców w kontrolę i utrzymanie ładu przestrzennego.

Rekomendacje

1. Stworzenie podstaw „dobrej praktyki” planistycznej w formie narzędzi doradczych definiujących i rozstrzygających zasady kształtowania zabudowy i krajobrazu na poziomie lokalnym i regionalnym.
2. Wytworzenie mechanizmów prawnych, organizacyjnych, społecznych służących przeciwdziałaniu wyludniania się centrów miast.
3. Określenie zasad lokalizowania zespołów elektrowni wiatrowych (z wykluczeniem obszarów chronionych) z uwzględnieniem gabarytów, gęstości, wzajemnych odległości i wpływu na krajobraz.

„STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO”

W dniu 23 października 2000 roku Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XVI/147/2000 (Dz. U. Woj. Zacho. z 2000, Nr 39, poz. 506) przyjął do realizacji „Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”. Dnia 22 czerwca 2010 roku podczas posiedzenia XLII sesji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego został przyjęty projekt aktualizacji „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020”. Jest to program rozwoju, który formułuje cele długofalowe i sposoby ich realizacji, ustala hierarchię tych celów, podporządkuje działania doraźne celom długofalowym, jest stale aktualizowany i korygowany, ma charakter partnerski (społeczny).

**„STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU
GRYFIŃSKIEGO”**

Podstawą rozwoju powiatu gryfińskiego była strategia, która określała misję, cele i kierunki działania na lata 2001-2010. Strategia zawierała misję powiatu w haśle: *„Powiat gryfiński obszar zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, atrakcyjny poprzez unikalne walory krajobrazowe, turystyczne i czyste środowisko naturalne. Przyjazna i dostępna dla kapitału strefa przygraniczna Euroregionu Pomerania.”*

Na chwilę obecną Rada Powiatu Gryfińskiego nie podjęła decyzji o aktualizacji powyższego dokumentu lub opracowaniu nowej strategii rozwoju.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Uchwałą Nr XXIX/279/2005 z dnia 13 stycznia 2005 roku Rada Miejska w Chojnie przyjęła do realizacji „Programu rewitalizacji Miasta Chojna na lata 2005-2006”, Uchwałą Nr V/55/2007 z dnia 20 marca 2007 roku Rada Miejska w Chojnie przyjęła do realizacji „Program rewitalizacji Miasta Chojna na lata 2007-2013”. Obecnie trwają prace nad jego aktualizacją.

Program opieki nad zabytkami zgodny jest z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej miasta i gminy Chojna:

„STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CHOJNA”

Rada Miejska w Chojnie przyjęła „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna” Uchwałą Nr XLII/443/2001 z dnia 28 grudnia 2001 roku. Natomiast jego zmiana zatwierdzona została przez Radę Miejską w Chojnie Uchwałą Nr XXXVI 11/384/2005 z dnia 30 listopada 2005 roku.

Przedmiotowy dokument określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy w długoletniej perspektywie. Studium nie będąc tzw. przepisem gminnym, nie stanowi podstawy do wydania decyzji administracyjnych i w odróżnieniu od miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie stanowi prawa miejscowego. Natomiast jest zobowiązaniem władz gminy do działań zgodnie z wyznaczonymi kierunkami. Kierunki rozwoju określone w tym dokumencie przez wiele lat stanowiąc będą wytyczne koordynacyjne w wielu dziedzinach

związanych z rozwojem gminy. W Studium wytypowano główne przyczyny degradacji środowiska kulturowego:

- brak poczucia tożsamości osadników po 1945 roku z zastanym środowiskiem, co było pogłębiane przez brak gwarancji własności na zagrodach i uprawianych gruntach (polityka ówczesnych władz), co z kolei powodowało brak troski o odpowiednie utrzymanie starych zabudowań, zastanych cmentarzy i innych pamiątek po dawnych mieszkańcach;
- działalność inwestycyjna gospodarstw państwowych, która doprowadziła do budowy dużych ferm hodowlanych oraz zespołów „blokowisk”, niszczących tradycyjny krajobraz;
- w ostatnich latach niekontrolowana działalność prywatnych inwestorów, prowadząca do chaotycznej zabudowy i powstania obiektów (usługowych i mieszkalnych) o formach obcych lokalnym;
- wycinki (bez nasadzeń odtworzeniowych) starych obsadzeń traktów oraz niszczenie drzewostanów parkowych (miejscowy szaber).

Zaproponowano następujące działania ochronne:

- rygorystyczne respektowanie zapisów dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego w planach zagospodarowania przestrzennego (już obecny plan gminy pozwala na egzekwowanie ochrony);
- sporządzanie planów zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości o wysokich walorach zabytkowych oraz dla tych, których potencjałem są także funkcje rekreacyjne;
- popularyzacja wiedzy o historii i zachowanych zabytkach ziemi chojeńskiej (m.in. wyjątkowy zespół granitowych kościołów);
- wykorzystanie zasobów środowiska kulturowego w rozwoju funkcji rekreacyjnych, w tym:
 - odbudowa parku w Zatonii Dolnej (proponowane założenie w tym celu fundacji),

- opracowanie szlaków wiodących po granitowych kościołach i innych zabytkach ziemi chojeńskiej,
- zagospodarowanie wsi Jelenin, Mętno, Mętno Małe, Zatoń Dolna, Raduń na cele rekreacyjne (wsie agroturystyczne) przy zachowaniu ich walorów zabytkowych.

Studium zawiera następujące wnioski konserwatorskie dotyczące ochrony krajobrazu kulturowego gminy Chojna:

1. Białęgi – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony centrum wsi, z najstarszym obiektem – kościołem – świadczącym o średniowiecznym rodowodzie wsi oraz elementami późniejszego zagospodarowania (szkoła, kuźnia, starodrzew),

strefa „K” – ochrony XIX-wiecznego cmentarza, jako historycznego miejsca pochówków mieszkańców wsi i zespołu zieleni komponowanej.

Ochrona nasadzeń wewnątrz wsi i przy drogach w jej sąsiedztwie – warunki jak w strefie „K”.

2. Brwice – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kompozycji przestrzennej wsi, z kościołem dominującym w jej centrum, założeniami folwarcznymi i parkowymi oraz zespołem tradycyjnej zabudowy chłopskiej;

strefa „K” – ochrony terenu cmentarza ewangelickiego, jako historycznego miejsca pochówków mieszkańców wsi oraz zespołu zieleni komponowanej.

Ochrona obsadzenia dróg w sąsiedztwie wsi – warunki jak w strefie „K”.

Postuluje się opracowanie programu rewaloryzacji założeń pałacowo-parkowych i rehabilitacji historycznej kompozycji przestrzennej w centrum wsi (likwidacja pawilonu, przekształcenie plebani, hydroforni).

3. Czartoryja – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kościoła i jego bezpośredniego otoczenia (jako otuliny z elementami zabytkowymi).

Ochrona nasadzeń alejowych przy drodze do Chojny i starodrzew wewnątrz

wsi (warunki jak w strefie „K”).

4. Drozdowo – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony układu przestrzennego zespołu dworsko-folwarcznego, w tym:

- kompozycji dziedzińca z dworem,
- parku (warunki jak w strefie „K”).

5. Garnowo – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony średniowiecznego kościoła z częścią wsi, tworzącą otulinę zabytkowego obiektu;

strefa „K” i „E” – ochrony fragmentu doliny rzeki Rurzyca położonej pomiędzy wsiami Nawodna – Garnowo i jednocześnie ekspozycji sylwety wsi od strony rzeki Rurzyca.

W Garnowie pozostało niewiele budynków, które posiadają dobrze zachowane tradycyjne formy, większość uległa w ostatnich latach przebudowom (w różnym zakresie) i dewaloryzacji.

Postuluje się opracowanie projektów budynków mieszkalnych i gospodarczych, małej architektury (bram, murów ogrodzeniowych) opartych na tradycyjnych wzorcach, do realizacji w obrębie wsi.

6. Godków – osiedle kolejowe – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kolejowego osiedla mieszkalnego oraz stacji kolejowej z zapleczem do obsługi ruchu, mieszkańców wsi oraz zespołu zieleni komponowanej.

6. Godków – wieś – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony kościoła wraz z terenem dawnego cmentarza przykościelnego – w granicach kamiennego ogrodzenia,

strefa „K” – ochrony terenu cmentarza ewangelickiego z kaplicą, jako historycznego miejsca pochówków mieszkańców wsi oraz zespołu zieleni komponowanej.

Ochrona obsadzenia dróg w sąsiedztwie wsi – warunki jak w strefie „K”.

7. Grabowo – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony zachodniej części nawsia, na której znajduje się parcela kościelna wraz z aleją lipową i terenem nie zabudowanym – do ulicy przecinającej nawsie na wysokości zagrody nr 15.

Ochrona starodrzewu w obrębie wsi (warunki jak w strefie „K”).

Postuluje się opracowanie programu rewaloryzacji centralnej części wsi (z zabudową mieszkalno-usługową pustego terenu po zachodniej stronie parceli kościelnej) i zachowaniem zagrody nr 15. Obszar ten, położony przy szosie Krajnik – Chojna, po odpowiednim zagospodarowaniu, może być wizytówką wsi.

8. Grzybno – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony kościoła z terenem cmentarza przykościelnego (w granicach kamiennego ogrodzenia).

Ochrona alei kasztanowej przy drodze do Swobnicy (warunki jak w strefie „K”).

9. Jelenin – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony układu przestrzennego części wsi zorganizowanej wokół centralnego placu wraz z kościołem, stanowiącym dominantę wsi.

Ochrona terenu dawnego cmentarza ewangelickiego, jako miejsca pochówków mieszkańców wsi (warunki jak w strefie „K”).

Postuluje się opracowanie programu ochrony i rewaloryzacji tradycyjnego krajobrazu wsi oraz opracowanie typowego projektu domu mieszkalnego i zagospodarowania działki, do stosowania przy nowej zabudowie.

10. Kamienny Jaz – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony centrum wsi z kościołem, murem otaczającym działkę kościelną wraz z ulicą prowadzącą przez most na Rurzycy do kościoła i terenem sąsiednim.

11. Kamienny Jaz Zabuże – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony założenia dworsko-folwarcznego wraz z parkiem

(ochrona kompozycji historycznego założenia wraz z zabudową, z możliwością nowych inwestycji wkomponowanych w stary układ).

Wytyczne do ochrony:

- dwór (postulowany wpis do rejestru): zachowanie bryły, kompozycji elewacji wraz z wystrojem, ceramicznego pokrycia dachu i stolarki;
- dziedziniec folwarczny: zachowanie układu dziedzińca; utrzymanie gabarytów i charakterystycznego wystroju zabudowy, a szczególnie dwóch stodół i kuźni;
- park: rewaloryzacja założenia parkowego (warunki dotyczące strefy „K”).

12. Krajnik Dolny – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony miejsca posadowienia kościoła (z jego relikdami). Docelowo wskazana jest odbudowa kościoła w oparciu o przekazy archiwalne;

strefa „K” – ochrony otoczenia kościoła – wyniesienia dominującego nad wsią.

13. Krajnik Górny – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony kościoła z terenem dawnego cmentarza przykościelnego z kaplicą, otoczonego kamiennie-ceglanym murem;

strefa „K” – parku pałacowego w granicach historycznego założenia.

Ochrona obsadzeń przy ulicach wsi i drogach w jej otoczeniu – warunki jak w strefie „K”.

Postuluje się opracowanie programu rewaloryzacji historycznej kompozycji przestrzennej wraz ze szczegółowymi wytycznymi konserwatorskimi.

14. Krzymów – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony zespołu pałacowo-parkowego wraz z kościołem i terenem cmentarza przykościelnego, otoczonego kamiennym murem;

strefa „B” – ochrony kompozycji i form zabudowy dziedzińca folwarcznego;

strefa „K” – ochrony cmentarza ewangelickiego.

15. Kuropatniki – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – obejmująca zespół dworsko-parkowy w granicach XIX-wiecznego założenia.

16. Lisie Pole – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kompozycji przestrzennej całej wsi, ze wszystkimi jej komponentami: kościołem, cmentarzami, zabudową i zachowanymi nasadzeniami przy ulicach oraz istniejącymi brukowymi nawierzchniami ulic (do stacji kolejowej i po zachodniej stronie nawsia).

Na terenie wsi występuje zabudowa o wartościach zabytkowych (chroniona). Są to obiekty o stosunkowo dobrze zachowanej historycznej formie architektonicznej. Wiele budynków uległo już przebudowom (w różnym zakresie), ale nadal tworzą zespół tradycyjnej zabudowy, decydujący o zabytkowym charakterze wsi. Dlatego też ochroną należy objąć całą zabudowę wsi aby nie dopuścić do dalszej dewaloryzacji. Wszelkie modernizacje fasad, brył budynków powinny być ograniczone.

Postuluje się opracowanie programu ochrony i rewaloryzacji wsi.

17. Mętno – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kompozycji przestrzennej całej wsi wraz ze wszystkimi jej komponentami: kościołem z terenem przykościelnym, zabudową mieszkalną i gospodarczą, zielenią wysoką oraz brukowanymi nawierzchniami ulic.

Ochrona starych obsadzeń w sąsiedztwie wsi (warunki jak w strefie „K”).

Postuluje się opracowanie projektów budynku mieszkalnego i zagospodarowania działki opartych na wzorach lokalnych.

18. Mętno Małe – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony XVI-wiecznego kościoła (w granicach dawnego cmentarza);

strefa „B” – ochrony układu i zabudowy XIX-wiecznej wsi dworsko-folwarcznej; dopuszcza się wymianę zabudowy gospodarczej folwarku pod warunkiem zachowania ścian wzdłuż ulicy prowadzącej do parku (i

nieistniejącego pałacu);

strefa „K” – ochrony założenia parkowego z cmentarzem rodowym;

strefa „E” – ekspozycji bryły kościoła od strony szosy Chojna-Moryń.

Postuluje się opracowanie programu ochrony i rewaloryzacji historycznej kompozycji przestrzennej wsi.

19. Narost – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony kościoła (XIII-XIX w.) wraz z terenem dawnego cmentarza, otoczonego murem z bramkami;

strefa „B” – ochrony dziedzińca folwarcznego z zachowaną zabudową z 4 ćwierci XIX wieku;

strefa „K” – ochrony parku pałacowego w historycznych granicach.

Ochrona obsadzeń dróg w sąsiedztwie wsi.

Postuluje się opracowanie ochrony zabytkowych wartości z możliwością wprowadzenia zabudowy uzupełniającej.

20. Nawodna – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony kompozycji przestrzennej całej wsi, ze wszystkimi jej komponentami: kościołem, cmentarzami, zabudową i zachowanymi nasadzeniami przy ulicach oraz istniejącymi brukowymi nawierzchniami ulic.

strefa „K” i „E” – ochrony fragmentu doliny rzeki Rurzyca położonej pomiędzy wsiami Nawodna i Garnowo oraz jednocześnie ekspozycji sylwety wsi od strony rzeki Rurzyca.

UWAGA: zabudowa o wartościach zabytkowych dotyczy obiektów o stosunkowo dobrze zachowanej historycznej formie architektonicznej. Wiele budynków uległo już przebudowom (w różnym zakresie) ale nadal tworzą zespół tradycyjnej zabudowy, decydujący o zabytkowym charakterze wsi. Dlatego też ochroną należy objąć całą zabudowę wsi aby nie dopuścić do dalszej dewaloryzacji. Wszelkie modernizacje fasad, brył budynków powinny być ograniczone.

Postuluje się opracowanie projektów zabudowy mieszkalnej w oparciu

o tradycyjne wzory.

21. Raduń – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „K” – ochrony walorów krajobrazowych całego obszaru dawnej wsi, wraz z zachowaną zabudową folwarczną, parkiem i terenem parceli kościelnej (z kościołem i cmentarzem).

Park – wpisany do rejestru zabytków.

Wszelkie działania w obrębie strefy powinny opierać się na zasadzie restytucji walorów kulturowych (odbudowa kościoła, pałacu, folwarku).

Postuluje się opracowanie programu odbudowy zasadniczych elementów historycznej kompozycji wsi: zespołu pałacowo-parkowego, kościoła, dziedzińca folwarcznego i kolonii mieszkalnej.

22. Rurka – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony zespołu dworsko-parkowego, powstałego na terenie XIII-wiecznej komturii templariuszy, obejmująca XIII-wieczny kościół, XVIII-wieczny dwór i park; warunki ochrony należy uzupełnić o likwidację budynku mieszkalnego przy kaplicy templariuszy;

strefa „B” – ochrony układu przestrzennego wsi chłopskiej;

strefa „K” – terenu pomiędzy wsią a zespołem dworsko-folwarcznym do rzeki Rurzyca i jednocześnie strefa „E” ekspozycji bryły granitowego kościoła;

strefa „W” – postulowana dla terenu wokół kościoła templariuszy (miejsce posadowienia zabudowań komturii).

Postuluje się opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego założenia dworskiego, z założeniem rewaloryzacji i ekspozycji zabudowań XII-wiecznej komturii z kościołem (po określeniu ich zasięgu na podstawie rozpoczętych badań), jako najstarszego udokumentowanego zagospodarowania obszaru gminy.

23. Stoki – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „A” – ochrony działki kościelnej;

strefa „B” – ochrony zespołu dworsko-folwarcznego wraz z parkiem (warunki

jak w strefie „K”).

Ochrona alei przy drodze do Mętna (warunki jak w strefie „K”).

24. Strzelczyn – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony centrum wsi z parcelą kościelną i kościołem, jako dominantą wsi;

strefa „K” – ochrony założenia zieleni wysokiej na terenie cmentarza ewangelickiego i zarazem miejsca pochówków mieszkańców wsi.

25. Zatoń Dolna – strefy ochrony konserwatorskiej

strefa „B” – ochrony historycznej kompozycji przestrzennej wsi ze wszystkimi jej komponentami: kościołem, terenem cmentarza przykościelnego (warunki jak w strefie „K”), zabudową, kamienną nawierzchnią ulicy, zielenią komponowaną;

strefa „E” – ochrony ekspozycji bryły kościoła od strony SW;

strefa „K” – ochrony kompozycji przestrzennej parku zwanego „Doliną Miłości”.

Ochrona obsadzeń drogi do Krajnika (warunki jak w strefie „K”).

UWAGA: zabudowa o wartościach zabytkowych (chroniona) zawiera jedynie obiekty o stosunkowo dobrze zachowanej historycznej formie. Pozostałe budynki mimo mniejszych walorów zabytkowych i architektonicznych tworzą zespół tradycyjnej zabudowy, decydujący o zabytkowym charakterze wsi. Dlatego też ochroną należy objąć całą zabudowę wsi aby nie dopuścić do dalszej dewaloryzacji. Wszelkie modernizacje fasad, brył budynków powinny być ograniczone.

Postuluje się sporządzenie programu ochrony i rewaloryzacji parku oraz wsi, położonych w granicach Parku Krajobrazowego – ustanowienie rezerwatu kulturowego obejmującego park i wieś.

Postuluje się opracowanie projektu rewaloryzacji założenia parkowego i wsi.

Warunki ochrony konserwatorskiej miasta Chojna:

strefa „A”1 – staromiejski układ przestrzenny – teren Starego Miasta

otoczony murami obronnymi wraz z obszarem przyległym (teren dawnych wałów i fos, zagospodarowany zielenią – planty):

- od północy rzeka Rurzyca;
- od północnego-wschodu i wschodu zewnętrzna krawędź drogi (działka nr 68 i 241), łącznie z aleją brzoźową;
- od wschodu odcinek południowego krawężnika ul. Jagiellońskiej;
- południowo-wschodni krawężnik ul. Łąkowej;
- południowo-zachodnia krawędź rowu między ul. Łąkową i ul. Młyńską;
- południowo-zachodnie granice działek nr 140 i 142;
- południowo-zachodnie granice działek nr 147, 175 i 173 do rzeki Rurzycy;

strefa „A”2 – najstarsza część dawnej wsi Barnkowo – centralna część nawsia z kościołem;

strefa „B”1 – zespół urbanistyczno-krajobrazowy, sąsiadujący z zespołem staro-miejskim, ograniczony od północy rzeką Rurzycą, a od zachodu ciekami wodnymi Obejmuje teren XIX-wiecznego zespołu budynków szkolnych (ul. Szkolna 15) oraz teren działki siedliskowej (ul. Młyńska 2) wraz z zespołem zieleni, wkomponowanymi w obszar naturalnie zamknięty ciekami wodnymi;

strefa „B”2 – zespół ukształtowany wzdłuż dawnych (o tradycji średniowiecznej) dróg na południowy-wschód od Starego Miasta, obecnych ulic Jagiellońskiej i Kościuszki. Zabudowa pochodzi z przełomu XIX/ XX wieku. Teren lokalizacji gmachów użyteczności publicznej oraz zabudowy o znacznych walorach architektonicznych;

strefa „B”3 – układ dawnej wsi Barnkowo, historycznie ukształtowanej w formie owalnicy, z długim wrzecionowatym nawsiem, z łukowo wygiętymi pierzejami, zabudowanymi zagrodami czworobocznymi. Strefą objęto nawsie, drogi po obu jego stronach, wraz z zabudową na frontach zagród.

Granice wytyczono na tyłach zabudowy frontowej;

strefa „K”1 – teren XIX-wiecznego cmentarza, o tradycji średniowiecznej (na co wskazuje gotycka kaplica św. Gertrudy (św. Jana?), częściowo urządzonej po 1945 roku jako cmentarz-mauzoleum żołnierzy radzieckich;

strefa „K”2 – teren dawnego cmentarza żydowskiego, w granicach działki nr 25 (przy ul. Wojska Polskiego), na której czytelne są granice cmentarza, wyznaczone kamiennym murem, z zachowanymi kamiennymi nagrobkami;

strefa „K”3 – teren cmentarza ewangelickiego w Barnkowie (na działce nr 225) urządzonej jako cmentarz komunalny.

„STUDIUM WARTOŚCI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY CHOJNA”

Jest elementem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna” oraz stanowi wstępny etap, czyli rozpoznanie elementów krajobrazu historyczno-kulturowego, które winny podlegać zachowaniu oraz rewaloryzacji. Na podstawie tego opracowania można formułować szczegółowe wytyczne konserwatorskie oraz zapisy w dokumentach planistycznych czy studialnych, dotyczących obszarów i obiektów o wartościach zabytkowych.

Ocenę stanu zachowania i waloryzację środowiska kulturowego przede wszystkim oparto na szczegółowych badaniach terenowych przeprowadzonych w 1999 roku. Mimo upływu czasu powyższe „Studium” stanowi kompendium wiedzy o zasobach krajobrazu kulturowego gminy Chojna.

„WARUNKI OCHRONY KONSERWATORSKIE MIASTA CHOJNA”

W 1995 roku – w ramach przygotowań do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miasta Chojna – opracowano „Warunki ochrony konserwatorskiej miasta”. Niestety, plan nie powstał do dnia dzisiejszego, natomiast wytyczne konserwatorskie znalazły się w

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna”.

Na podstawie „Studium wartości krajobrazu kulturowego” i „Warunków ochrony konserwatorskiej miasta” przeprowadzono w 2011 roku kolejne badania terenowe, dokonano weryfikacji obiektów zabytkowych i sporządzono „**Gminną ewidencję zabytków dla miasta i gminy Chojna**”.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Celem „Gminnego Programu” nie jest powtarzanie znanych i dostępnych informacji na temat historii Chojny i jej zabytków. Zadaniem niniejszego opracowania nie jest też dokonywanie nowych ustaleń naukowych, analiz historycznych, porównawczych czy polemika z dotychczasowymi pracami. Z tych powodów charakterystyka zasobu kulturowego nastawiona jest w głównej mierze na wskazanie tych obiektów i zabytkowych zespołów, które w znaczącym stopniu decydują o wizerunku miasta i gminy Chojna. Zabytki zlokalizowane na tym terenie zostały kilkakrotnie omówione i scharakteryzowane w różnego typu opracowaniach w językach niemieckim i polskim. Na bibliografię składają się zarówno dokumentacje historyczno-konserwatorskie, opracowania o charakterze studialnym, jak również wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe. Dla potrzeb „Gminnego Programu” wykorzystano przede wszystkim dokumentacje historyczno-konserwatorskie (m.in. karty ewidencyjne zabytków) udostępnione w Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie. Ocena zachowanej historycznej substancji zabytkowej z terenu miasta oraz weryfikacja wojewódzkiej ewidencji zabytków dokonana została na podstawie „Warunków ochrony konserwatorskiej miasta” z 1995 roku i

„Studium wartości krajobrazu kulturowego gminy” z 1999 roku, a także po przeanalizowaniu historycznego materiału kartograficznego.

Chojna w średniowieczu była najważniejszym i najstarszym miastem w regionie. Pierwsza pisemna wzmianka o Chojnie pochodzi z 1244 roku i dotyczy nadania przez księcia pomorskiego Barnima I. wsi Nawodna templariuszom. Chojna wyrosła na miejscu słowiańskiej osady. Od połowy XIII wieku tereny dzisiejszej gminy Chojna znajdowały się w posiadaniu margrabiów brandenburskich. Już w 1267 roku Chojna nazwana została „civitas”, ale nieznana jest data nadania jej praw miejskich. W tym czasie rozpoczęto budowę kościoła farnego, a pod koniec XIII wieku pojawiły się pierwsze obwarowania miejskie z trzema bramami oraz zbudowano dom kupca (na miejscu obecnego ratusza). W 1290 roku margrabia Waldemar sprowadził do miasta zakon augustianów. Natomiast z fundacji mieszczan powstały poza murami trzy szpitale (przytulki) wraz z kaplicami: Św. Ducha, św. Jerzego i Św. Gertrudy. W XIV wieku miasto dzięki handlowi intensywnie rozwijało się i umacniało swoją pozycję w regionie. Podwyższono mury do

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 znowelizowanej ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.) formami ochrony zabytków są: 1) wpis do rejestru zabytków, 2) uznanie za pomnik historii, 3) utworzenie parku kulturowego, 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

1) obiekty wpisane do rejestru zabytków

Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków stanowi **aneks 1**.

Do potrzeb niniejszego opracowania dokonano weryfikacji rejestru zabytków z terenu gminy Chojna, w wyniku której wytypowano zabytki kwalifikujące się do wykreślenia z rejestru (na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.) oraz kwalifikujące się do wpisania do rejestru z uwagi na istotne wartości historyczne, artystyczne lub naukowe (**aneks 4.**)

Po przeanalizowaniu istniejącego dziedzictwa kulturowego Chojny stwierdzono, iż ochrona prawna poprzez wpis do rejestru zabytków obejmuje niewystarczającą liczbę obiektów. Dotyczy to zarówno zabytków nieruchomych, jak i ruchomych. W grupie obiektów nie wpisanych znajdują się m.in. te, które w dalszej części niniejszego opracowania uznano za najcenniejsze i posiadające znaczenie wykraczające poza województwo zachodniopomorskie (**aneks 4.**)

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków zawiera **aneks 2**.

Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków zawiera **aneks 3**.

2) pomnik historii

Na terenie gminy Chojna powyższa forma ochrony prawnej nie występuje. Należy przedsięwziąć działania w celu uznania za pomnik historii zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem mariackim i ratuszem w Chojnie.

Narodowy Instytut Dziedzictwa ustalił następującą procedurę uznania zabytku za pomnik historii:

- obiekt, zespół, układ przestrzenny lub obszar proponowany do uznania za pomnik historii musi być wpisany do rejestru zabytków lub objęty statusem parku kulturowego. Dla układów przestrzennych i obszarów winny być opracowane (i uchwalone) miejscowe plany

zagospodarowania przestrzennego;

- propozycję objęcia obiektu wyższą formą ochrony – uznanie za pomnik historii – wraz z właściwą dokumentacją (według obowiązującego wzoru), zgłaszający składa do Generalnego Konserwatora Zabytków, za pośrednictwem i po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Departament Ochrony Zabytków kieruje zgłoszenie do Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie, w celu zweryfikowania danych zawartych w dokumentacji i wydania opinii co do zasadności propozycji uznania obiektu za pomnik historii;
- zaopiniowane przez NID zgłoszenie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedkłada Radzie Ochrony Zabytków (zgodnie z jej kompetencjami, określonymi w art. 97 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- po wyrażeniu pozytywnej opinii przez Radę Ochrony Zabytków, Departament Ochrony Zabytków przekazuje dokumentację zgłoszenia do NID, który przygotowuje projekt rozporządzenia Prezydenta RP wraz z uzasadnieniem i załącznikiem graficznym;
- po dokonaniu analizy projekt rozporządzenia Prezydenta RP Departament Ochrony Zabytków przekazuje Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego do ostatecznej akceptacji;
- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego kieruje do Prezydenta RP wnioski (wraz z dołączoną dokumentacją) o uznanie obiektu za pomnik historii;
- jeżeli zasadność wniosku Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego uzyska akceptację – Prezydent RP w drodze rozporządzenia uznaje obiekt za pomnik historii, określając jego granice;
- rozporządzenie Prezydenta RP jest ogłaszane w „Dzienniku Ustaw”.

3) park kulturowy

Na terenie gminy Chojna w/w forma ochrony prawnej w chwili obecnej nie występuje.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wskazuje uwzględnić w polityce przestrzennej gminy Chojna utworzenie następujących parków kulturowych: „**Nawodna**”, „**Rurka**”, „**Zatoń Dolna**”.

4) ustalenia ochrony w planach zagospodarowania przestrzennego

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami wykonawczymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z aktami wykonawczymi dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W myśl art. 15 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązkowo określa się:

pkt 1 – przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 2 – zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 3 – zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 4 – zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;

pkt 5 – wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznych, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 6 – zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalną i minimalną intensywność zabudowy jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, maksymalną wysokość zabudowy, minimalną liczbę miejsc do parkowania i sposób ich realizacji oraz linie zabudowy i gabaryty obiektów, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 7 – granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

pkt 8 – szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym, w tym na terenie występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 9 – szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 10 – zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji, w tym na terenach występowania zabytków i na obszarach zabytkowych;

pkt 11 – sposób i termin tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów, w tym na terenów występowania zabytków i obszarów zabytkowych.

Na terenie gminy Chojna obowiązuje dwadzieścia trzy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla miejscowości Krajnik Dolny, działki nr 380/7, 381/1, 381/2 teren

- obsługi komunikacyjnej (stacja paliw) uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLVIII/374/98 z dnia 27 kwietnia 1998 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Szczecińskiego z 1998 roku, Nr 16 poz. 103.
- 2) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla miejscowości Kamienny Jaz, działka nr 261 (cmentarz komunalny) uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXI/206/2000 z dnia 9 marca 2000 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2000 roku. Nr 18, poz. 199.
 - 3) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Mętno dla działek nr 30/1,31,65/2 uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXV/272/2000 z dnia 7 września 2000 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2000 roku, Nr 33, poz. 420.
 - 4) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego części byłego lotniska w Chojnie na obwodnicę drogową dla działek nr 36/87, 36/140 uchwalona uchwałą Rady Nr XXVIII/320/2000 z dnia 15 grudnia 2000 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 1, poz. 4.
 - 5) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Krajnik Dolny (zmiana przebiegu drogi wojewódzkiej nr 122) uchwalana uchwałą Rady Miejskiej Nr XXVIII/321/2000 z dnia 15 grudnia 2000 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 2, poz. 15.
 - 6) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego części byłego lotniska w Chojnie z przeznaczeniem na cele usługowo-handlowe działka nr 38/47 uchwalona uchwałą Rady Nr XXXII/351/2001 z 22 marca 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym

- Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 13, poz. 263.
- 7) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Narost dla działek nr 76, 77, 78, 79 uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXIV/364/2001 z dnia 26 kwietnia 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 29, poz. 620.
 - 8) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Narost dla działek od nr 1/12 do 1/32 uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXIV/363/2001 z 26 kwietnia 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 29, poz. 619.
 - 9) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego części byłego lotniska w Chojnie z przeznaczeniem na cele mieszkalno-socjalne, działka nr 38/5 uchwalona uchwałą Rady Nr XXXV/379/2001 z 31 maja 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 29, poz. 621.
 - 10) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla miejscowości Krajnik Dolny uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXVIII/410/2001 z 13 września 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 38, poz. 883.
 - 11) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Narost dla działek nr 81, 82, 83 uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXIX/414/2001 z 25 października 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 49, poz. 1326.
 - 12) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w obrębie Wilkoszyce dla działek nr 62/2, 156 uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXIX/415/2001 z 25

października 2001 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2001 roku, Nr 49, poz. 1327.

- 13) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna w obrębie Białęgi, część działki nr 3, przeznaczenie gruntów rolnych pod budowę bazowej stacji telefonii komórkowej, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLVIII/510/2002 z dnia 4 października 2002 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2002 roku, Nr 83 poz. 1679.
- 14) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla terenu w miejscowości Jelenin dla działek nr 426/2, 426/4-6, 426/8-12, 426/21-23, 426/25-44, 426/47-64 oraz część działki nr 426/65, przeznaczenie gruntów rolnych na funkcję rekreacyjną z dopuszczeniem zabudowy, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLVIII/508/2002 z 4 października 2002 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2002 roku, Nr 83, poz. 1677.
- 15) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chojna dla miejscowości Narost, działki nr 223/1 i 223/2, przeznaczenie gruntów rolnych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLVIII/511/2002 z 4 października 2002 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2002 roku, Nr 83, poz. 1680.
- 16) Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego dla miasta Chojna w obrębie nr 5, działka nr 74/1 przy ul. Narciarskiej, przeznaczenie gruntów rolnych pod zabudowę mieszkaniową z usługami nieuciążliwymi, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLVIII/509/2002 z 4 października 2002 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2002 roku, Nr 83, poz. 1678.

- 17) Zmiana w uproszczonym planie zagospodarowania przestrzennego sektora mieszkalno-socjalnego na terenie byłego lotniska w Chojnie w obrębie nr 8, działka nr 23 przy ul. Sikorskiego, zmiana funkcji z usług kultury na funkcję mieszkalno-usługową, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XI/68/2003 z 18 września 2003 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2003 roku, Nr 103, poz. 1730.
- 18) Zmiana w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Chojny w obrębie geodezyjnym nr 5 miasta Chojna – działka nr 184, przy ul. Owocowej, przeznaczenie gruntów rolnych pod zabudowę mieszkaniowo-usługową, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XI/69/2003 z 18 września 2003 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2003 roku, Nr 104, poz. 1746.
- 19) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości Jelenin dla działek nr 310/2, 301/6, 310/3, 300/1 oraz część działki nr 352, uchwalony uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XL/418/2006 z dnia 9 marca 2006 roku i opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2006 roku, Nr 62, poz. 1133.
- 20) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu byłego lotniska w Chojnie obejmujący obszar ograniczony drogą wojewódzką nr 124, ulicą Żwirki i Wigury, granicą skarpy na zapleczu budynków nr 8 do nr 18 przy ul. Narciarskiej, uchwalony uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XL/419/2006 z dnia 9 marca 2006 roku i opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2006 roku, Nr 62, poz. 1134.
- 21) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Krajnika Dolnego w gminie Chojna obejmującej działki nr 257/1 i 257/2, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLIII/467/2006

z dnia 28 września 2006 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2006 roku, Nr 107, poz. 2021.

22) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu dawnej cegielni w miejscowości Zatoń Dolna, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XXXI/284/2009 z dnia 29 maja 2009 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2009 roku, Nr 67, poz. 1815.

23) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru obejmującego działkę nr 38/101 w obrębie ewidencyjnym nr 8 miasta Chojna, uchwalona uchwałą Rady Miejskiej w Chojnie Nr XLI/341/2010 z dnia 25 lutego 2010 roku i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego z 2010 roku, Nr 30, poz. 609.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 75, poz. 474), która weszła w życie w dniu 4 czerwca 2010 roku, wprowadziła nową, nieznaną dotąd prawu polskiemu, prawną formę ochrony zabytków w postaci ustalenia ochrony w ostatecznej (bo jedynie taka rodzi pełnię skutków prawnych) decyzji o:

- **ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego**, definiowanej w art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003, Nr 80, poz. 717 ze m.);

- **warunkach zabudowy**, na podstawie art. 59 ust 1 wzmiankowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

- **zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej**, opisanej w art. 11a ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 roku o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2008, Nr 193, poz. 1194);

- **ustaleniu lokalizacji linii kolejowej**, o której mowa w art. 9o ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 2003 roku o transporcie kolejowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2007, Nr 16, poz. 94 ze zm.);
- **zezwoleń na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego**, wskazanej w art. 3 ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego (Dz. U. z 2009, Nr 42, poz. 340 ze zm.).

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 w/w ustawy zobowiązuje wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Art. 22 ust. 5 określa zabytki, które winny być ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Należą do nich: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Po uchyleniu rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2004, Nr 124, poz. 1305) wraz z wejściem w życie dnia 5 czerwca 2010 roku ustawy z dnia 18 marca 2010 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 75, poz. 474) przestały obowiązywać dotychczasowe przepisy prawne określające sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z art. 24 znowelizowanej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Od 2 czerwca 2011 roku obowiązuje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011, Nr 113, poz. 661).

Należy podkreślić, iż ewidencja zabytków nie jest dokumentem zamkniętym, winna być ona uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Ponadto winna ona podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na wyłączeniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (np. zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, likwidacja detalu architektonicznego, otynkowanie ceglanych elewacji). Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków, czy ustanowienie parku kulturowego.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 75, poz. 474) w sposób zasadniczy zmieniła status prawny ewidencji zabytków. Przed jej wejściem w życie (przed dniem 5 czerwca 2010 roku) gminne ewidencje zabytków prowadzone były bowiem wyłącznie dla celów wewnętrznych (informacyjnych) i pozwalały one na analizę oraz inwentaryzację istniejącej substancji kulturowej. Według aktualnego stanu prawnego:

- gminna ewidencja zabytków stanowi jedną z równorzędnych podstaw do objęcia znajdującego się w niej obiektu ochroną konserwatorską, m.in. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i

- decyzji o warunkach zabudowy (art. 1 pkt. 4 w/w ustawy);
- obok obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków (określonych w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), również w odniesieniu do obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje uzgodnienie z wojewódzkim konserwatorem zabytków na etapie postępowania o ustaleniu warunków zabudowy (art. 4 ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw);
 - w stosunku do obiektów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 3 w/w nowelizacji).

Należy zaznaczyć, iż w odniesieniu do obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, a niewpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, rozbiórka zabytku uzgadniana jest w trybie przewidzianym w art. 39 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2010, Nr 243, poz. 1623 ze zm.). W toku opisanego wyżej postępowania Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków zobowiązany jest do ustalenia, czy pod względem konserwatorskim – przy uwzględnieniu stanu technicznego obiektu – zabytek kwalifikuje się do rozbiórki. Zgodnie z § 16 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011, Nr 113, poz. 661) kartę ewidencyjną obiektu, który przestał być zabytkiem, wyłącza się z wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz przechowuje w archiwum

wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków. Zgodnie z § 16 ust. 2 cytowanego rozporządzenia ust. 1 stosuje się również do karty adresowej zabytku, z tym że karta ta jest przechowywana w archiwum zakładowym urzędu gminy. Celem wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków rozbiórce obiektu należy powiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków. W opisanej powyżej sytuacji wyłączenia obiektu z gminnej ewidencji zabytków dokonuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

Aktualnie gminna ewidencja zabytków miasta i gminy Chojna liczy 446 obiekty (stan na dzień 30 listopada 2011 roku). W skład gminnej ewidencji zabytków wchodzi obiekty zabytkowe wpisane i nie wpisane do rejestru zabytków. Przygotowując gminną ewidencję zabytków dokonano weryfikacji wojewódzkiej ewidencji zabytków i ewidencji konserwatorskiej zawartej w „Warunkach ochrony konserwatorskiej miasta” i „Studium krajobrazu kulturowego gminy Chojna”, zmieniono lub uściślono czas powstania niektórych obiektów, ustalono historyczne nazwy obiektów zabytkowych, wytypowano zabytki, które winny znaleźć się w ewidencji, ponadto wytypowano obiekty, które winny zostać wykreślone z ewidencji wskutek braku lub utraty wartości zabytkowych, np. w wyniku przebudowy lub remontu.

Zestawienie obiektów objętych gminną ewidencją zabytków wraz z uwagami do-tyczącymi wpisu lub wykreślenia z rejestru zabytków zawiera **aneks 4**.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Dla niniejszego opracowania przeprowadzono analizę SWOT, której nazwa jest akronimem angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse w otoczeniu), *Threats* (zagrożenia w otoczeniu). Taka analiza zawiera określenie czterech grup czynników:

- „mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należy wykorzystać sprzyjając będą jego rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jego przyszły rozwój);
- „słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które nie wyeliminowane utrudniać będą jego rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);
- „szans” – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi miasta;
- „zagrożeń” – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jego rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój gminy).

Mocne strony:

- ✓ występowanie na terenie gminy cennych, unikalnych obiektów historyczno-kulturowych;
- ✓ interesujące układy przestrzenno-architektoniczne, m.in. średniowieczne układy przestrzenne;
- ✓ położenie na rzeką Odrą;

- ✓ przebudowana infrastruktura rzeczna do celów turystycznych;
- ✓ współpraca z gminami nadodrzańskimi;
- ✓ zabezpieczenia przeciwpowodziowe;
- ✓ utworzenie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego;
- ✓ wolne, atrakcyjne tereny do inwestowania w mieszkalnictwo i bazę turystyczno-noclegową;
- ✓ istnienie na terenie gminy placówek oświatowych i bazy edukacyjnej;
- ✓ bardzo atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny dla rozwoju turystyki;
- ✓ potencjał gospodarczy obszarów pofabrycznych;
- ✓ zagospodarowane tereny rekreacyjne;
- ✓ lokalizacja na historycznych traktach;
- ✓ wytyczone ścieżki rowerowe;
- ✓ dobrze funkcjonujące instytucje kultury, w tym Centrum Kultury w Chojnie.

Szanse:

- ✓ uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w dokumentach programowych gminy;
- ✓ uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym;
- ✓ rewitalizacja wybranych miejsc na terenie miasta i gminy Chojna;
- ✓ remonty obiektów zabytkowych;
- ✓ kształtowanie tożsamości lokalnej (mała ojczyzna);
- ✓ rezerwy wolnych terenów pozwalających na wzmocnienie funkcji rozwojowych gminy;
- ✓ wykorzystanie Odry do celów turystycznych i rekreacyjnych;
- ✓ utworzenie placówki muzealnej;
- ✓ budzenie świadomości ekologicznej i kulturowo-historycznej mieszkańców (budowa ścieżek edukacyjnych, powstanie punktu

informacji turystycznej, ustawienie tablic informacyjnych przy zabytkach);

- ✓ udział funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków;
- ✓ finansowanie ze środków Gminy prac konserwatorskich;
- ✓ możliwości pozyskiwania środków dla regionalnych programów ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Słabe strony:

- ✓ zbyt powolny proces rewitalizacji budynków zabytkowych;
- ✓ zakłócenie pierwotnego układu przestrzennego zabudową typową z okresu PRL;
- ✓ brak archeologicznych i historyczno-architektonicznych programów badawczych;
- ✓ odpływ ludności – szczególnie młodych osób – z uwagi na mało atrakcyjny rynek pracy i braki w ofercie edukacyjno-kulturalnej;
- ✓ narastające zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców kamienic komunalnych;
- ✓ niska estetyka i zagospodarowanie terenów wokół posesji;
- ✓ brak ścisłego centrum kulturalnego;
- ✓ brak monitoringu obszaru miasta objętego procesem rewitalizacji;
- ✓ ubóstwo wielu rodzin w obszarze objętym rewitalizacją.

Zagrożenia:

- ✓ degradacja zabytków;
- ✓ zmniejszenie zakresu i wielkości pomocy publicznej na rewitalizację;
- ✓ niski poziom świadomości społecznej odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy;
- ✓ spiętrzenie wydatków związane ze złym stanem obiektów zabytkowych zagrożonych destrukcją;

- ✓ niedostatek środków publicznych na rewitalizację;
- ✓ niekontrolowana akcja inwestycyjna: niewłaściwie przeprowadzone pod względem konserwatorskim remonty i modernizacje budynków oraz budowa nowych niezgodnych z lokalną tradycją budowlaną;
- ✓ konflikty na linii właściciel obiektu zabytkowego – służby konserwatorskie;
- ✓ wzrost natężenia ruchu na drogach dojazdowych do miasta i w ruchu przelotowym;
- ✓ kryzys gospodarczy i spadek poziomu inwestycji w mieście i gminie;
- ✓ wzrost bezrobocia;
- ✓ dalsza degradacja terenów po PGR-owskich.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Warunkiem niezbędnym do realizacji celów i zadań zapisanych w „Gminnym Programie” jest zespolenie oraz koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego. Można je osiągnąć poprzez:

- ✓ włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
- ✓ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju gminy;
- ✓ przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania zabudowy wsi;
- ✓ uwzględnianie – w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego – problematyki form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie nawiązywania w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów;
- ✓ uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi, ruralistycznymi i architektonicznymi;
- ✓ wykorzystywanie nowej formy prawnej ochrony zabytków jaką stanowi park kulturowy i pomnik historii.

Zmieniająca się rzeczywistość powoduje, że jedną z najistotniejszych staje się kwestia stosunku do historycznego dziedzictwa kultury. Tylko

umiejętne i harmonijne jego włączenie w zmiany cywilizacyjne daje gwarancję jego właściwej ochrony. Ochrona oznaczać powinna także mądre i celowe zarządzanie zmieniającym się potencjałem i funkcją – dziedzictwo to zarówno zachowane obiekty zabytkowe, ale także przestrzeń i znaczenie symboliczne dziedzictwa – tak sfera sacrum, jak i produktu rynkowego. W tych realiach niezbędne jest konsekwentne łączenie ekonomii z potrzebą umiejętnego kształtowania świadomości wobec kultury i obiektów. W społecznej świadomości muszą funkcjonować pojęcia takie, jak: ochrona i opieka nad zabytkami, konserwacja, rewitalizacja, itp. Znacząca poprawa stanu w tej kwestii objąć musi zarówno instrumenty prawne (plany zagospodarowania przestrzennego, wyznaczone obiekty i obszary chronione), jak i działania edukacyjne (programy nauczania i samoświadomość społeczna) oraz planowanie i orientacja marketingowa (informacja turystyczna oraz produkty rynkowe).

Miarą realizacji „Gminnego Programu” staną się wskaźniki wzrostu atrakcyjności gminy Chojna wśród mieszkańców oraz odwiedzających, a także wzrost liczby zrealizowanych projektów promocyjnych i podniesienie aktywności obywatelskiej.

7.1. Cele i priorytety programu opieki nad zabytkami, ich kierunki działań i omówienie zadań

Cel strategiczny I. Ochrona krajobrazu kulturowego miasta i gminy Chojna

Rozwój gospodarczy i aktywizacja gospodarcza w regionie wymagają podejmowania działań oraz procedur umożliwiających umacnianie walorów lokalnego krajobrazu przyrodniczego i kulturowego. Spowoduje to utrzymanie najcenniejszych walorów krajobrazu miasta. Cel ten będzie osiągnięty dzięki racjonalnemu planowaniu ochrony dziedzictwa poprzez wdrożenie działań służących znacznej poprawie jego stanu zachowania.

Wysoka jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego winna stanowić przewagę konkurencyjną Chojny, powiązaną z całością polityki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zachodniopomorskiego, zwłaszcza w obszarze turystyki i kultury.

Priorytet I.1. Opieka nad zasobami dziedzictwa kulturowego gminy Chojna

I.1.1. Badania oraz dokumentacja dziedzictwa kulturowego

- wspieranie badań naukowych nad zabytkami oraz historią miasta i gminy;
- wspieranie opracowań badawczych i studialnych dotyczących zespołu urbanistycznego Chojny oraz obszarów kulturowych, np. opracowanie aktualnego studium urbanistycznego, opracowanie studiów historyczno-ruralistycznych;
- wspieranie badań i opracowań wykonywanych dla potrzeb planowania przestrzennego, programów ochrony dziedzictwa kulturowego gminy, obszarów planowanych pod inwestycje;
- upowszechnianie wyników badań naukowych w wydawnictwach, na konferencjach naukowych, seminariach, poprzez multimedia, itp.;
- ochrona zabytków poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- określenie zadań i kompetencji dotyczących opieki nad zabytkami w obrębie administracji gminy Chojna – powołanie Miejskiego Konserwatora Zabytków lub utworzenie stanowiska pracy dla inspektora d.s. ochrony i promocji zabytków.

I.1.2. Ewidencja oraz weryfikacja zabytków miasta i gminy Chojna

- ciągła aktualizacja kart adresowych, uzupełnienie gminnej ewidencji zabytków, weryfikacja zapisów zawartych w kartach adresowych;
- wystąpienie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych, będących własnością Gminy Chojna;

- zachęcanie właścicieli obiektów zabytkowych do występowania do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków;
- opracowanie „Gminnej ewidencji zabytków archeologicznych”.

Priorytet I.2. Budowa bazy informacji i zarządzania zabytkami miasta i gminy Chojna

I.2.1. Budowa bazy informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego Chojny

- przeprowadzanie akcji informacyjnej wśród mieszkańców dotyczącej dziedzictwa kulturowego;
- uczynienie platformy internetowej Urzędu Miejskiego bazą wszechstronnej informacji o dziedzictwie kulturowym miasta i gminy, aktualizowaną na bieżąco;
- tworzenie systemu monitoringu dla kontroli stanu zachowania, użytkowania i przebiegu wszelkich prac przy zabytkach, w tym archeologicznych.

I.2.2. Budowa systemu zarządzania i marketingu zabytkami

- stosowanie zachęt prawnych i finansowych oraz pomocy publicznej dla inwestorów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych;
- przygotowanie kompleksowej, łatwo dostępnej informacji o warunkach zagospodarowania nieużytkowanych obiektów zabytkowych i ofertach gospodarczych uwzględniających opiekę nad zabytkami;
- podjęcie akcji promocyjnej dotyczącej obiektów zabytkowych o znaczeniu ponadregionalnym.

Priorytet I.3. Budowa tożsamości poprzez ochronę dóbr kultury, edukację regionalną i turystykę

I.3.1. Ekspozowanie walorów kulturowych poprzez turystykę, edukację i promocję

- utworzenie Muzeum Regionalnego w Chojnie;

- organizacja i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych;
- ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej miasta i gminy (w tym prac magisterskich i doktorskich);
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej.

I.3.2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

- edukacja regionalna – tworzenie programów nauczania regionalnego uwzględniających dziedzictwo kulturowe dla wszystkich poziomów nauczania, wspieranie projektów edukacyjnych poświęconych upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego;
- organizacja kształcenia nauczycieli i organizatorów życia kulturalnego w zakresie opieki nad zabytkami;
- opracowanie i organizacja tras oraz ścieżek edukacyjnych z wykorzystaniem obiektów i zespołów zabytkowych;
- wykonanie tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych.

Cel strategiczny II. Włączanie zabytków w procesy gospodarcze

Chojna jest gminą o cennych zasobach dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. Wieloletnie zaniechania determinują konieczność pilnych działań zmierzających do odnowy i rewaloryzacji najcenniejszych obiektów. Miarą realizacji celu będzie ilość i wartość wykonanych prac remontowo-konserwatorskich. Potrzeba pilnego ratowania zasobów dziedzictwa należy uznać za sprawę priorytetową, ponieważ tradycyjny krajobraz kulturowy, m.in. pod wpływem przemian gospodarczych, ulega ciągłej degradacji, tracąc swoją ukształtowaną historycznie wyjątkową strukturę. Należy jednak pamiętać, że wszelkie działania przy zabytkach objętych ochroną prawną należy konsultować i uzgadniać z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Szczecinie. Za najważniejsze uznaje się znaczące zwiększenie nakładów finansowych przeznaczanych na prace związane z konserwacją zabytków i

rewitalizacją, w tym wydatków budżetowych. Miarami realizacji tego celu będą wskaźniki jakościowe i ilościowe zrealizowanych projektów waloryzujących jakość krajobrazu kulturowego gminy.

Priorytet II.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

II.1.1. Zagospodarowanie zabytków stanowiących własność Gminy

- prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Chojna (w ramach opracowanego planu remontów);
- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością Gminy Chojna;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.).

II.1.2. Przeciwdziałanie niszczeniu i niewłaściwemu użytkowaniu zabytków

- stałe podnoszenie w budżecie Gminy środków finansowych przeznaczonych na ochronę zabytków i opiekę nad nimi;
- dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach zabytkowych, w postaci stosownej uchwały, dotyczącej udzielania dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach;
- opracowanie systemu rekompensat i ulg dla właścicieli oraz użytkowników obiektów zabytkowych, sprzyjających podejmowaniu przez nich działań;
- stosowanie działań dyscyplinujących w stosunku do osób, które nie sprawują należytej opieki nad zabytkiem, określonej w art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- uwzględnianie w umowach sprzedaży/ dzierżawy/ najmu/ itp. warunków właściwego użytkowania obiektów zabytkowych oraz

obowiązku przeprowadzenia prac remontowych w określonym terminie.

Priorytet II.2. Prowadzenie działań zwiększających atrakcyjność zabytków i ich wykorzystania dla rozwoju społeczno-gospodarczego

II.2.1. Rewaloryzacja i rewitalizacja zespołu urbanistycznego Starego Miasta w Chojnie

- sporządzenie i uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Starego Miasta w Chojnie;
- ochrona konserwatorska miasta przed nowymi, dysharmonizującymi, elementami, np. pawilony handlowe, agresywna reklama, ogrodzenia z elementów prefabrykowanych, itp.;
- ochrona konserwatorska zabytkowego założenia urbanistycznego Chojny przed dekompozycją jego panoram i osi widokowych poprzez niewłaściwie lokalizowane nowe inwestycje;
- realizacja rewaloryzacji i rewitalizacji miejskich murów obronnych, kościoła mariackiego, zespołu poaugustiańskiego i ratusza na podstawie opracowanych planów o indywidualnym charakterze;
- wykonywanie prac ziemnych na obszarze staromiejskim pod nadzorem archeologicznym.

II.2.2. Ustanowienie pomnika historii „Zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem mariackim i ratuszem w Chojnie”

- wykonanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej;
- opracowanie planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego dla wyznaczonego obszaru;
- przygotowanie i monitorowanie wniosku o uznanie za pomnik historii;
- przeprowadzenie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych stanowiących pomnik historii;
- promocja pomnika historii jako produktu turystycznego.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zakłada się, że zadania określone w „Gminnym Programie” będą realizowane w wyniku następujących działań:

- współpraca władz Gminy Chojna z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, przedstawicielami Kościołów i związków wyznaniowych, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami oraz ośrodkami naukowymi;
- działania własne władz samorządowych:
 - prawne** – m.in. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów, które winny być objęte prawną ochroną konserwatorską;
 - finansowe** – należyte utrzymywanie, wykonanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy oraz dotacje, system ulg finansowych, nagrody, zachęty podatkowe dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych;
 - programowe** – realizacja projektów i programów krajowych, wojewódzkich, regionalnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
 - inne** – działania stymulujące, promocyjne, edukacyjne, itp.
- działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej.

W celu realizacji zadań niniejszego „Gminnego Programu” konieczne będzie pozyskanie poparcia społecznego dla działań na rzecz środowiska kulturowego, a w dalszej kolejności podjęcie ze strony władz i mieszkańców inicjatyw skutkujących konkretnymi działaniami.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która winna odczuć bezpośrednio efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar miasta i przesądza o jego atrakcyjności.

Przyjęty przez Radę Miejską w formie uchwały „Gminny program opieki nad zabytkami” jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program wykorzystywany może być przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, a także osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Opracowanie i uchwalenie „Gminnego Programu” nie powinno być traktowane jedynie jako realizacja przez Gminę zadania ustawowego. Program służyć ma bowiem rozwojowi miasta i gminy Chojna, poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Inne ważne cele „Gminnego Programu” wskazane przez ustawodawcę, jak określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe, czy tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, sprawiają, że program ten może pełnić ważną rolę społeczną, a jego konsekwentna realizacja stać się istotnym czynnikiem rozwoju gminy.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Chojny. Współpraca środowisk

samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji „Gminnego Programu” przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu zachowania obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy.

Programy opieki sporządzane na kolejne lata winny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

„Gminny Program”, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, powinien zostać przedstawiony Radzie Miejskiej w Chojnie w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania. Z realizacji zadań „Gminnego Programu” co dwa lata Burmistrz Miasta zobowiązany jest do sporządzenia sprawozdań i przedstawienia ich Radzie. Sprawozdania te winny być następnie przekazywane do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie. Ich wyniki powinny być wykorzystywane przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji „Gminnego Programu”:

W ramach priorytetu I.1. Opieka nad zasobami dziedzictwa kulturowego gminy Chojna:

- liczba opracowanych prac studialnych (np. opracowanie aktualnego studium urbanistycznego, opracowanie studiów historyczno-ruralistycznych, studia krajobrazowe);
- liczba badań naukowych nad zabytkami i historią regionu zrealizowanych pod patronatem Gminy Chojna i sposoby ich

upowszechniania (np. wydawnictwa, konferencje naukowe, seminaria, multimedia, itp.);

- stopień (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- w jaki sposób określono zadania i kompetencje dotyczące opieki nad zabytkami w obrębie administracji gminy Chojna – czy powołano Miejskiego Konserwatora Zabytków lub inspektora d.s. ochrony i promocji zabytków?
- czy zaktualizowano gminną ewidencję zabytków?
- liczba zaktualizowanych kart ewidencyjnych poprzez weryfikację zapisów w nich zawartych (np. informacja o wpisie do rejestru zabytków);
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych.

W ramach priorytetu I.2. Budowa bazy informacji i zarządzania zabytkami miasta i gminy Chojna:

- liczba opracowanych/ opublikowanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników, itp.);
- liczba przeprowadzonych akcji informacyjnych wśród mieszkańców, dotyczących dziedzictwa kulturowego;
- czy uczyniono z platformy internetowej Urzędu Miejskiego bazę wszechstronnej informacji o dziedzictwie kulturowym gminy i czy jest ona aktualizowana na bieżąco?
- liczba kontroli stanu zachowania, użytkowania i przebiegu wszelkich prac przy zabytkach, w tym archeologicznych;
- jakie zastosowano zachęty prawne i finansowe oraz jaką pomoc publiczną dla inwestorów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych?
- liczba dostępnych informacji o warunkach zagospodarowania

nieużytkowanych obiektów zabytkowych i ofertach gospodarczych uwzględniających opiekę nad zabytkami.

W ramach priorytetu I.3. Budowa tożsamości poprzez ochronę dóbr kultury, edukację regionalną i turystykę:

- czy utworzono Muzeum Regionalne w Chojnie?
- liczba publikacji o tematyce regionalnej;
- liczba imprez (wydarzeń, wystaw) związanych z dziedzictwem kulturowym miasta i gminy;
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych;
- liczba utworzonych lub zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- liczba przyznanych nagród za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej miasta (w tym prac magisterskich i doktorskich);
- liczba programów nauczania regionalnego uwzględniających dziedzictwo kulturowe dla wszystkich poziomów nauczania;
- liczba projektów edukacyjnych poświęconych upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego;
- liczba wykonanych tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych.

W ramach priorytetu II.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:

- poziom (w %) wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- liczba przeprowadzonych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Chojna;
- kwota pozyskanych środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków

będących własnością Gminy Chojna;

- liczba zabezpieczonych obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

W ramach priorytetu II.2. Prowadzenie działań zwiększających atrakcyjność zabytków i ich wykorzystanie dla rozwoju społeczno-gospodarczego:

- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych w/w pracom;
- liczba usuniętych dysharmonizujących elementów w krajobrazie kulturowym miejscowości (np. pawilony handlowe, agresywna reklama, ogrodzenia z elementów prefabrykowanych, itp.);
- liczba zrealizowanych rewaloryzacji i rewitalizacji miasta na podstawie opracowanych planowo indywidualnym charakterze;
- liczba wykonanych prac ziemnych na obszarze staromiejskim pod nadzorem archeologicznym;
- czy ustanowiono pomnik historii?
- czy wykonano dokumentację historyczno-konserwatorską, w ramach realizacji zadania mającego na celu powołanie w/w pomnika historii?
- czy w celu realizacji powyższego zadania opracowano plan miejscowego zagospodarowania przestrzennego?
- liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na obszarze planowanego pomnika historii;
- liczba przeprowadzonych prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych znajdujących się na obszarze planowanego pomnika historii;
- liczba wydawnictw/akcji promocyjnych pomnika historii jako produktu turystycznego.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

"Gminny Program" jest zbiorem celów i zadań dla gminy jako terytorium administracyjnego, a nie wyłącznie dla władz samorządowych, także źródła finansowania nie odnoszą się wyłącznie do środków, którymi dysponować może samorząd. Zgodnie z art. 73 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: „Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.”

Możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań wskazanych do realizacji w „Gminnym Programie” są duże, ponieważ obejmują zarówno środki, które pozostają w dyspozycji lub w zasięgu władz samorządowych, jak również inne źródła (np. prywatne, rządowe). Są to:

- środki własne budżetowe Gmina Chojna na realizację zadań własnych;
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd gminy;
- środki znajdujące się w gestii Zachodniopomorski Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – **załącznik nr 3**;
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki – **załącznik nr 4**;
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- dochody własne instytucji kultury;

- środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów ministerialnych;
- zaciągane przez samorząd gminny kredyty bankowe na realizację określonych celów i inwestycji;
- zyski z działalności statutowej i gospodarczej;
- odsetki z kont i rachunków bankowych;
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
- składki i zbiórki publiczne;
- środki finansowe osób fizycznych;
- fundusze krajowe i zagraniczne Unii Europejskiej;
- inne środki przewidziane prawem.

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych. Znaczącym wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są także inne źródła dofinansowania, wśród których istotną rolę pełnią środki z budżetu państwa. Są to zarówno środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jak i środki Wojewody (będące w dyspozycji Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). W gestii Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znajdują się także środki specjalne, pochodzące z dochodów płynących z gier losowych, przeznaczone m.in. na promowanie i wspieranie działań na rzecz ochrony polskiego dziedzictwa narodowego.

Odnosnie obiektów sakralnych w finansowaniu prac związanych z remontami i pracami konserwatorskimi, oprócz środków własnych parafii i ww. środków budżetu państwa, istnieje dodatkowa możliwość wsparcia przez Fundusz Kościelny – funkcjonujący w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jednym z celów Funduszu jest dofinansowywanie remontów i

konserwacji zabytkowych obiektów sakralnych, w tym podstawowe prace zabezpieczające obiekt, a w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej. Fundusz natomiast nie finansuje konserwacji ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych.

W przypadku wyjątkowych projektów można też pozyskać środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dotyczy to dofinansowania renowacji zabytkowych parków i ogrodów wpisanych do rejestru zabytków oraz dofinansowania publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Ponadto istnieją także możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Pod koniec października 2011 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił następujące programy na rok 2012 (informacja na stronie www.mkidn.gov.pl):

Wydarzenia artystyczne

1. Priorytet – Muzyka.
2. Priorytet – Teatr i taniec.
3. Priorytet – Sztuki wizualne.
4. Priorytet – Literatura.
5. Priorytet – Czasopisma.
6. Priorytet – Film.
7. Priorytet – Narodowe kolekcje sztuki współczesnej.

Edukacja kulturalna

Dziedzictwo kulturowe

1. Priorytet – Ochrona zabytków.
2. Priorytet – Wspieranie działań muzealnych.

3. Priorytet – Kultura ludowa.
4. Priorytet – Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą.
5. Priorytet – Ochrona zabytków archeologicznych.

Infrastruktura kultury

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Rozwój szkolnictwa artystycznego

1. Priorytet – Edukacja artystyczna.
2. Priorytet – Instrumenty dla szkolnictwa artystycznego.

We wszystkich programach MKiDN obowiązkowe jest złożenie wniosku poprzez portal systemu EBOI (<http://mkidn.eboi.pl>).

Terminy składania wniosków:

I nabór - do dnia 30 listopada 2011 roku;

II nabór - do dnia 31 marca 2012 roku.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Jednym z podstawowych działań Rady Miejskiej w Chojnie w zakresie ochrony zabytków jest coroczne przyznawanie w uchwale budżetowej wysokości środków finansowych przeznaczonych na dotacje celowe dla prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na obszarze gminy Chojna – **załącznik nr 2**.

Celem wspomnianych dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony oraz konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej. O dotacje może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja może być udzielona w/w podmiotom, które wykażą się wkładem własnym na wykonanie prac lub robót objętych wnioskiem o udzielenie dotacji.

Dotacja na prace lub roboty budowlane przy zabytku może finansować nakłady obejmujące:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;

- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

W **2008** roku kościół św. Józefa w Krzymowie otrzymał przedmiotową dotację w kwocie 22.134,25 PLN na remont południowo-wschodniego narożnika wieży.

W **2010** roku kościołom w Grzybnie i Kamiennym Jazie przyznano

dotację w kwocie 47.000,00 PLN na prace remontowe związane z wymianą pokrycia dachów. Natomiast kościół wraz z klasztorem poaugustiańskim w Chojnie dostał 40.000,00 PLN na remont kapitalny dachów, którego zakres obejmował wymianę pokrycia dachowego (nowa dachówka karpiówka), wykonanie opierzenia z blachy miedzianej, wymiana łąt i niektórych krokwi.

W **2011** roku dotację otrzymał kościół św. Józefa w Krzymowie. Kwota 44.000 PLN została przeznaczona na prace remontowe polegające na naprawie posadzki pod ołtarzem i prezbiterium, konserwację elementów drewnianych oraz malowanie całości wnętrza kościoła.